

thuis te blijven, was de onmiddellijke aanleiding tot het zich eigenmaken ook van deze techniek. Antonie van den Bosch, een kunstenaar, vooral als teekenmeester in zijn tijd gewaardeerd, bracht hem de beginselen er van bij. Hoewel hij er veel smaak in moet hebben gehad, lijkt het etsen hem, meer dan een nieuwe wijze van expressie, een middel te zijn geweest om de resultaten zijner studiën vast te leggen. Want van de teekeningen en aquarellen, die we, als de waarschijnlijk benutte voorbeelden, naast enkele bladen ter vergelijking kunnen leggen, is slechts het zakelijke, de constructie overgebleven, gelijk, bijzonder markant, de ets doet zien, die naast de aquarel met den stier bestaat. De kunstenaar heeft daarin alles laten vallen, wat de teekening haar stemming gaf. Zoo toonen dan zijn etsen hem vooral als den nauwgezetten teekenaar, den scherp waarnemer van zijn sujetten, die hier, door het wat magere der techniek, een zekere droogheid soms niet ontloopt. Nuchter-ernstig, soms op het stroeve af, zullen deze bladen hem, die verfijning zoekt, de délices van het métier, bezwaarlijk kunnen behagen. Er is bijna niets van het luchtig improviseeren, de geestige losheid, die de daarop beluste in een ets aanwezig mag wenschen. Het etswerk, gelijk het in de 29 bladen, die Van der Kellen in den Peintre-Graveur van den kunstenaar vermeldt, voor ons ligt, valt in de laatste jaren van diens werkzaamheid. De jaartallen (1807, '08 en '10), die men er op vindt, geven daaromtrent een aanzienlijke mate van zekerheid. In dit tijdsverloop is, hoezeer er open vragen blijven met betrekking tot de juiste plaats in het oeuvre der ongedateerde prenten*), een ontwikkeling, liever, een overgang op te merken van een lossere en lichtgevoeliger behandeling — voor wat dan bij Van Troostwijk als zoodanig gelden mag — naar een strakker manier, van een betrekkelijke schetsmatigheid naar een in Potter's geest en in verwante techniek doorgevoerde voleinding. Een enkele onder de, vermoedelijk, vroege etsen is merkwaardig om wat een poging lijkt tot het weergeven van atmosfeer, te opmerkelijker, waar overigens niets in zijn werk er op wijst, dat de problemen daarvan ooit binnen den kring van zijn aandacht hebben gelegen. Zeer licht gebeten, zonder eenige poging tot plastisch modelé in het sujet, geeft hij het in tegenbelichting tegen een gesluierde lucht, waardoor als uit niets een suggestie van vaporeuze atmosfeer wordt opgeroepen. Van een zonnige blondheid zijn enkele studies van schapen. De latere etsen van gecompliceerder onderwerp lijken soms ook naar die zijde middel te zijn geweest om zich zijn studieuitkomsten nog eens klaar voor oogen te stellen, dat hij verschillende sujetten, afzonderlijk in teekening of aquarel behandeld, tezamen bracht in een geheel, dat daardoor niet altijd van een volkomen ongedwongen houding wordt.

*) De origineele teekeningen, aanwezig bij een exemplaar van het etswerk, voorkomende op de veiling der coll. C. Schöffers (30-5-1893 A'dam), zouden ten deze wellicht opheldering hebben kunnen verschaffen.